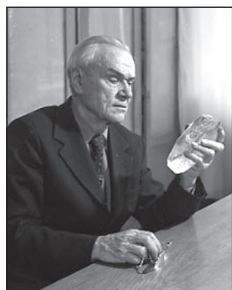

ДО 105-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ АКАДЕМІКА АН УРСР М.П. СЕМЕНЕНКА, ПОЧЕСНОГО ЧЛЕНА УМТ *

Микола Пантелеймонович Семененко — видатний український учений у галузі планетарної геохімії, походження земної кори і складу мантії, академік АН УРСР (1948), заслужений діяч науки УРСР (1957), академік-секретар Президії АН УРСР (1948—1950), віце-президент АН УРСР (1950—1970), засновник і директор Інституту геохімії і фізики мінералів АН УРСР (1969—1977). Понад 20 років він очолював Радянський комітет Карпато-Балканської геологічної асоціації, а також Український комітет із геологічної кореляції ЮНЕСКО, член радянської делегації на XVII, XIX—XXIII сесіях Міжнародного геологічного конгресу, які відбувались у Москві (1937), Алжирі (1952), Мексиці (1956), Данії (1960), Індії (1964), Чехословаччині (1968). Фундатор та голова Українського республіканського комітету захисту миру (1951—1965).

Микола Пантелеймонович Семененко народився 16 листопада 1905 р. у м. Маріуполі. У 1927 р. закінчив Дніпропетровський гірничий інститут. У 1931 р. очолював Байкальську геохімічну експедицію АН СРСР, де проводив петрографічне вивчення хребта Хамар-Дабан. У 1937 р. захистив докторську дисертацію на тему “Петрографічні дослідження хребта Хамар-Дабан”.

Упродовж 1937—1941 рр. М.П. Семененко — завідувач кафедри, професор Дніпропетровського гірничого інституту. У період Другої світової війни він очолював кафедру Інституту кольорових металів у м. Орджонікідзе (нині м. Владикавказ) (1941—1942), у 1942—1944 — кафедру Іркутського гірничо-металургійного інституту.

У повоєнний період М.П. Семененко — професор Київського університету (1944—1952), завідувач відділу петрографії рудних родовищ в Інституті геологічних наук АН УРСР (1944—1968). Упродовж 1969—1977 рр. був директором Інституту геохімії і фізики мінералів (ІГФМ) АН УРСР. З 1969 р. до 1987 р. завідував відділом геології і геохімії рудних родовищ ІГФМ АН УРСР.

Чільне місце у творчому доробку академіка займають праці, присвячені вивченню магматичних і метаморфічних утворень Українського щита, Криворіжжя, хребта Хамар-Дабан. М.П. Семененко розробив класифікацію та загальну схему еволюції пегматитів України. Результати наукових розробок відображені у його працях “Про базальтові породи порожистого Наддніпров’я (1932), “Петрографические исследования хребта Хамар-Дабан” (1941) і “Петрохимия — основа классификации магматических пород” (1963).

* Біографічний матеріал про М.П. Семененка запозичено з видання “Відділення наук про Землю Національної академії наук України” // Відп. ред. В.І. Старостенко. — К., 2003. — 272 с.

Один з головних напрямів наукової діяльності Миколи Пантелеймоновича — обґрунтування генезису та закономірностей розміщення корисних копалин. Основні ідеї цього напрямку викладені у працях “Геология железисто-кремнистых формаций Украины” (1959), “Геология осадочно-вулканогенных формаций Украинского щита” (1967), “Новий генетичний тип берилієвої мінералізації на Україні” (1969), “Металлогенические эпохи и карта прогноза рудных месторождений УССР” (1958).

М.П. Семененко одним із перших в Україні почав застосовувати радіологічні методи для геохронологічного розчленування докембрію. Результати геохронологічних досліджень автора висвітлені у працях “Геохронология кристаллического фундамента Украины” (1971), “Абсолютный возраст геологических формаций Карпат” (1963), “Геологическая интерпретация данных, полученных при помощи калий-аргонового метода по абсолютному возрасту кристаллических формаций Южных Карпат и Добруджи (Румыния)” (1966), “Геохронология стабилизации докембрийских платформ континентов” (1973).

Глобальне значення має встановлена М.П. Семененком послідовність розростання і стабілізації кори платформ континентів.

Першу в світі геохронологічну схему послідовної стабілізації докембрійських платформ він репрезентував на міжнародному симпозіумі у Швейцарії (1969).

У 1975—1985 рр. М.П. Семененко досліджував проблеми планетарної геохімії, створив киснево-водневу модель Землі, з’ясував походження кори і склад мантиї, геохімію окисованої Землі, баланс стадій розвитку Землі, проблеми мінерального фазового стану в глибинних сферах Землі. Ці питання розкриті в низці його праць: “Геохимическая кислородно-водородная модель Земли” (1974), “Геохимическая модель геосфер Земли и роль водорода и кислорода” (1977), “Геохимическая модель геосфер Земли” (1980), “Проблемы глубинного магматизма” (1980), “Геохимия сфер Земли” (1987).

М.П. Семененко зробив вагомий внесок у розвиток мінерально-сировинної бази України, комплексне освоєння корисних копалин та розробку критеріїв їх пошуків. Він запропонував практичне використання магнетитових залізистих кварцитів і нефелінових руд, що значно розширило базу чорних і кольорових металів України.

Багатогранна наукова діяльність ученого впродовж усього життя тісно перепліталась з науково-організаційною, громадською та педагогічною роботою. На посаді віце-президента АН УРСР за його ініціативою були створені нові академічні установи, зокрема Інститут геохімії та геології горючих копалин, Інститут мінеральних ресурсів, Інститут геохімії та фізики мінералів. Він керував створенням наукового містечка у Новобіличах і складанням 20-річного плану розвитку Академії наук УРСР. М.П. Семененко був здібним педагогом. Він керував багатьма кафедрами, був професором багатьох університетів й інститутів, де читав курси з петрографії, корисних копалин, геохімії, мінералогії, геологічної зйомки. Вчений створив велику школу висококваліфікованих фахівців у галузі геології та геохімії рудних родовищ, підготувавши 52 кандидатів і 12 докторів наук.

Микола Пантелеймонович пішов із життя 25 серпня 1996 р., на 91-му році. Його діяльність відзначена багатьма урядовими нагородами і державними преміями. Наукова спадщина вченого налічує понад 600 наукових праць.

*Президія і Рада УМТ,
редколегія “Записок Українського
мінералогічного товариства”*